

УДК 351.83:331.2

АДЕКВАТНІСТЬ ВСТАНОВЛЕНОГО РІВНЯ МІНІМАЛЬНОЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Шифріна Надія Ігорівна,

к.е.н., доцент кафедри державного управління,
публічного адміністрування та економічної політики
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Українська Лариса Олегівна,

д.е.н., професор кафедри державного управління,
публічного адміністрування та економічної політики
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

В більшості сучасних країн світу існує встановлений державою мінімальний рівень оплати праці. Вважається що дана норма повинна забезпечити мінімальні життєві потреби людини, яка не має певної кваліфікації, вмінь та навичок, що дозволяли б отримувати заробітну плату вище мінімального рівня.

Питання мінімального рівня оплати праці знаходять своє відображення в роботах вітчизняних й закордонних науковців та практиків, зокрема, Лопушняк Г.С. проведено компаративний аналіз мінімальної заробітної плати в Україні та країнах-членах Європейського Союзу [1]; Ткаченко Н.М. визначено особливості встановлення розмірів мінімальної заробітної плати та їх вплив на суміжні економічні показники[2]; Гутсаленко Л.В й Мокійенко Д.О. зосереджено увагу на системах оплати праці зарубіжних країн [3]; Венцель В.Т. розглянуто соціально-економічні аспекти мінімальної заробітної плати [4].

Разом с тим, необґрунтоване встановлення мінімального рівня оплати праці призводить до порушення рівноваги попиту і пропозиції на ринку праці, збільшення безробіття, інфляції витрат, посиленню трудової мотивації й зміні пропорцій тарифної сітки. Таким чином, проблему адекватного використання

мінімального рівня оплати праці як інструменту соціально-економічної політики можна вважати актуальною і необхідною.

Встановлення мінімального розміру оплати праці практикується у більшості країн світу і залежить від багатьох економічних і соціальних факторів, серед яких: величина валового внутрішнього продукту на душу населення, інфляція, економічне зростання, досягнутий рівень продуктивності праці, середня заробітна плата, безробіття та ін. [1; 4].

В Україні мінімальний розмір оплати праці встановлюється в законодавчому порядку з періодичністю до декількох разів на календарний рік.

Зазвичай, для аналізу рівня мінімальної заробітної плати використовують її співвідношення з середнім рівнем, тобто індекс Кейтца. Відповідно до висновків експертів Євросоюзу дана величина повинна бути на рівні 2,5 : 1 або 35-40% від суми середньої оплати праці [3], Вважається, що менше співвідношення призводить до втрати стимулів до праці, а більше – до зростання рівня диференціації доходів населення.

Співвідношення між середнім і мінімальним рівнями оплати праці країн Європи й в Сполучених Штатах Америки представлено на рис. 1.

Проведений аналіз показав, що на відміну від європейських стандартів, індекс Кейтца в середньому (без врахування України) дорівнює – 2,7, а максимальне значення спостерігається у Бельгії – 3,1, а Україна має найменше співвідношення – 2,3 : 1.

Практика США і Китаю показує, що при значному розходженні в рівні доходів й життя для, відповідно, окремих штатів і регіонів, місцевими органами державної влади встановлюється індивідуальний рівень мінімальної оплати праці. Також, в США мінімальну заробітну плату держава не гарантує для певних категорій робітників і деяких професій (студентський підробіток під час навчання, особи з розумовими або фізичними недоліками, няні, доглядальниці, федеральні слідчі, сільськогосподарські робочі та ін.), а в п'яти штатах взагалі не встановлюється мінімальний рівень оплати праці [5].

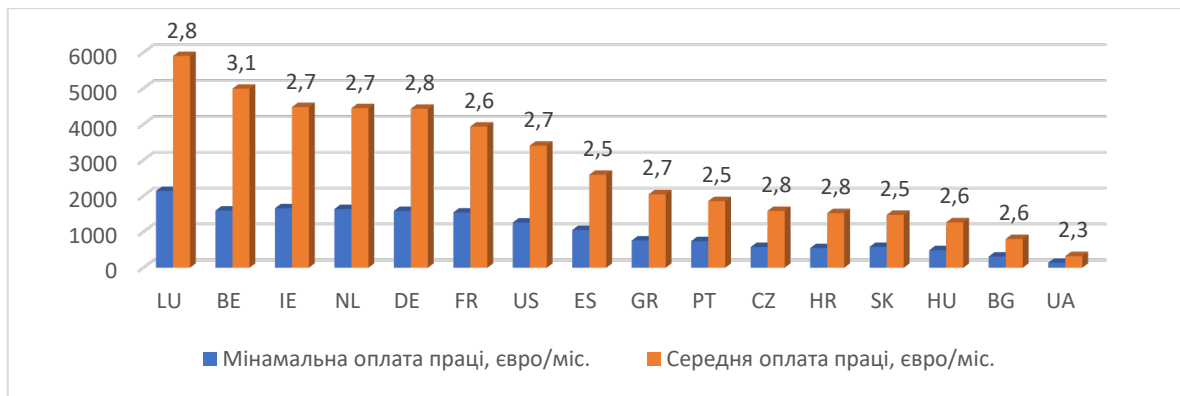

Рис. 1. Співвідношення між середнім і мінімальним рівнями оплати праці (індекс Кейтца) в країнах Європи станом на кінець 2021 р. [6; 7; 8].

З врахуванням вищевикладеного, при розрахунку індексу Кейтца доцільно враховувати нерівномірність в оплаті праці по регіонах України (рис. 2).

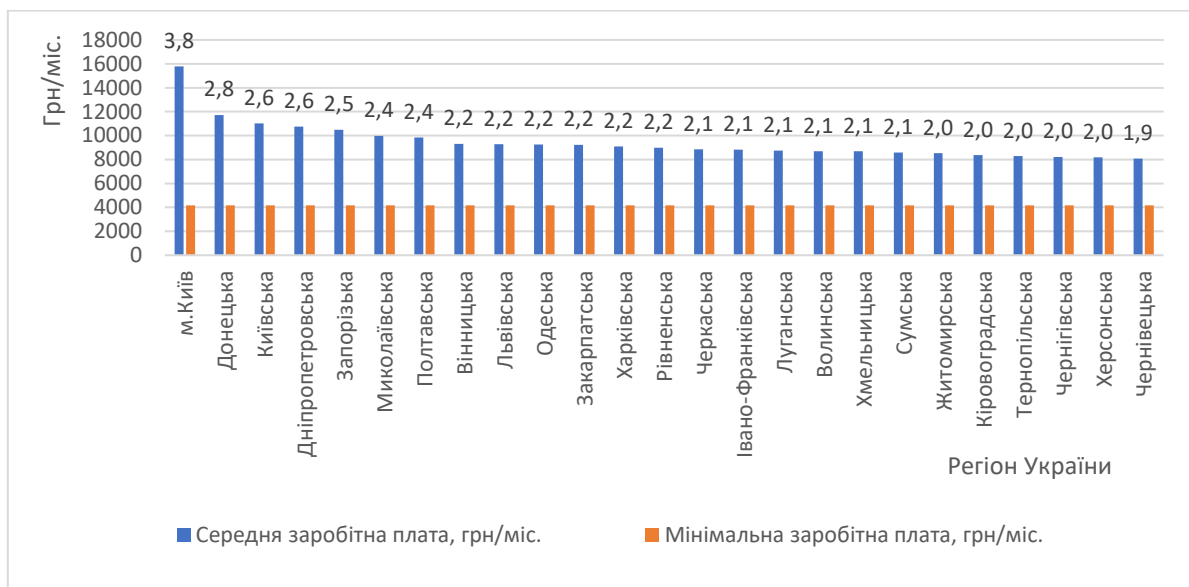

Рис. 2. Співвідношення між середнім і мінімальним рівнями оплати праці (індекс Кейтца) по регіонах України за 2021 р. [7; 8].

На рис. 2. визначено індекс Кейтца для регіонів України в середньому за 2021 р. Аналіз показує, що між найменшим (Чернівецька область) і найбільшим (м. Київ) значеннями даного показника розрив складає 200%. Тому, встановлення мінімальної оплати праці на рівні однієї величини для усіх регіонів України, незважаючи на існуючу нерівномірність в заробітних платах, економічно неефективно і недоцільно.

Україна є країною з високим рівнем інфляції. З врахуванням того, що зміна рівня цін є величиною, на основі якої проводиться коригування заробітних плат

та інших соціально значимих показників (прожиткового мінімуму, пенсій, субсидій та ін.), підвищення мінімальної заробітної плати повинно бути порівняним зі зміною індексу споживчих цін за попередній період.

Таким чином зіставлення динаміки мінімальної заробітної плати доцільно проводити з темпом роста цін попереднього періоду (рис. 3) [9].

Рис. 3. Порівняння динаміки мінімальної заробітної плати з темпом приросту індексу споживчих цін попереднього періоду наростаючим підсумком до грудня 2011 р.

За проаналізований період, з грудня 2011 р. по грудень 2021 р., темп приросту мінімальної заробітної плати склав – 498 %, а темп інфляції – 273 %. При цьому, за 2020 р. рівень цін збільшився всього лише на 4 %, а підвищення мінімального розміру оплати праці на 2021 р. заплановано на рівні – 30 % ($6500/5000 \cdot 100$), незважаючи на кризову ситуацію в економіці, пов'язану з пандемією 2020 р.

На основі отриманих даних можна також зробити висновок, що динаміка мінімальної заробітної плати в Україні починаючи з 2017 р. не тільки не відповідає темпу зростання рівня цін, а й значно його перевищує, що свідчить про необґрунтованість прийняття рішень стосовно підвищення рівня мінімальної оплати праці, що, у свою чергу, підштовхує новий виток росту цін, а також негативно впливає на рівень безробіття.

Література:

1. Лопушняк Г.С. Мінімальна заробітна плата: практика України та досвід країн Європейського Союзу / Г.С. Лопушняк // *Demography and Social Economy*, 2017, № 1 (29). – С. 132–144.
2. Мельниченко О.А. Мінімальна заробітна плата як засіб державного регулювання трудових доходів населення / О.А. Мельниченко, Р.М. Гулій // *Публічне адміністрування: теорія та практика*, 2013, Вип. 1. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Patp_2013_1_7
3. Ткаченко Н.М. Мінімальна заробітна плата, зміни та їх вплив на заробітну плату та розмір статутного капіталу та рівень життя / Н.М. Ткаченко // *Вісник економічної науки України*, – 2019. – № 1 (36). – С. 132-137.
4. Gutsalenko L.V. Modern remuneration systems in foreign countries / L.V. Gutsalenko, D.O. Mokiienko // *Біоекономіка та аграрний бізнес*, – 2020. – Том 11, № 1. – С. 40-47.
5. Минимальная и средняя зарплата в США. HochuSvaliT.com. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://hochusvalit.com/ssha/zarplata-v-ssha>
6. Durchschnittsgehälter und Mindestgehälter in Europa: Gehaltshöhen nach EU-Ländern und einige andere Ländern der Welt, Gehaltstabelle für das Jahr 2021. RU-GELD.DE - Informations- und Analyseportal über Deutschland. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://ru-geld.de/de/salary/europe.html>
7. Мінімальна заробітна плата. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.minfin.gov.ua/ua/labour/salary/min>
8. Середня заробітна плата. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/>
9. Індекс інфляції. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>